

PSYCHOSPIRITUÁLNA TRANSFORMÁCIA OSOBNOSTI V DRUHEJ POLOVICE ŽIVOTA

X: 1–107, 2008
ISSN 1212-4117

Silvester Sawicki, Ľubomír Holkovič

ÚIPHV MTF STU, katedra humanitných vied, Trnava, Slovenská republika

Súhrn

Psychospirituálna transformácia osobnosti je mimoriadny fenomén, ktorý sa pomerne často vyskytuje u ľudí v druhej polovici života. Ide o obdobie, kedy sa prirodzene menia naše životné priority a hodnoty. V rámci tohto procesu je naše Ja pripravené vzdať sa starých vzorcov konsenzuálnej reality a prijať nové spirituálne a vtedy rozšírené vnímanie môže priniesť nové možnosti poznania seba samého a hlbšie poznanie vzťahov s ľuďmi a okolím. Výskumy ukazujú, že ľudia v dôsledku psychospirituálnej transformácie žijú viac duchovnejšie, menia svoju hodnotovú orientáciu a životný štýl v prospech duchovných a zmysluplnejších zameraní, vykazujú vyššiu toleranciu, empatiu, prosociálnosť, tvorivosť, vnútornú vyrovnanosť a spokojnosť. Vzrastá ich schopnosť priameho duchovného – mystického zážitku. Túto skúsenosť opisujú ako významnú intuíciu, prichádzanie zmysluplných múdrych odpovedí na ich zložité otázky.

Kľúčové slová: psychospiritualita – transformácia – osobnosť – priority – zmena – mimoriadne fenomény

Psychospirituálna transformácia osobnosti v druhej polovici života

Osobnosť človeka sa kontinuálne vyvíja počas celého života. Väčšina odborníkov sa domnieva, že prvá polovica života človeka je geneticky modifikovaná na rozvoj schopností a uplatnenie sa v spoločenskom živote. Približne v polovici života sa naše priority začínajú postupne transformovať a upriamovať na vnútorný svet človeka. Pozoruhodne hlboké a detailné poznanie tejto premeny môžeme nájsť v psychológii C. G. Junga.

Jungova koncepcia psychospirituálnej premeny osobnosti v druhej polovici života

Jung hovorí, že v tomto období sa významne premieňa duša človeka. Premena vychádza z nevedomia a zpočiatku sa prejavuje nenápadne. Zameranie osobnosti sa začína obracať do vnútra, na introvertné a duchovné hodnoty. Ľudia sú v tomto období zväčša už viacmenej úspešne adaptovaní a naplnili si svoje potreby v zmysle zamestnania, rodičovstva, manželstva či občianskych záležitostí. Začína ich preto viac zaujímať zmysel života a dôvody vlastného bytia. Môžu sa pritom cítiť stratení, pretože

prestávajú investovať energiu do hodnôt, ktoré prinášajú úspech, a do ich života vstupuje hodnotové vákuum. V strednom veku ľudia investujú viac energie do sebarealizácie, do hodnôt, ktoré rozširujú materiálne obzory o duchovné a bytostné, do individuácie a transcencie.

Jung charakterizuje individuáciu ako proces, pomocou ktorého sa ľudské bytosti vyvíjajú v smere dosiahnutia stabilnej vnútornej jednoty, v smere k bytostnému Ja – self. Osobnosť prichádza do styku s duchovným vedomím prostredníctvom archetypov – kolektívnych, mýtických praobrazov života, čím prekračuje hranice ega a často aj hranice bežného vedomia. Jednotlivé diferencované aspekty osobnosti sa transcendujú, integrujú do harmonického celku práve pomocou týchto archetypov, ktoré majú moc, silu a poznanie vyššej, duchovnej múdrosti. Polarizované črty osobnosti sa dopĺňajú o svoj negatívny či nechcený protiklad, čím nastáva vyvážený stav. Jedinec zanecháva svoje lipnutie na egu a začína sa identifikovať s úplnejším centrom vedomia. Úlohou tohto obdobia je iniciácia do vnútornej reality.

Jednotliví ľudia sa v tomto procese odlišujú v tom, do akej miery sa im táto integrácia

a transformácia podarí naplniť. Jung poeticky vraví, že nie vždy sa vyčerí víno mladosti, niekedy sa aj zakalí. Osobnosť sa vtedy stáva jednostrannou. Dovtedajšie presvedčenia a zásady začínajú kostnatieť a tuhnúť, čo sa okolo päťdesiatky môže postupne vystupňovať až k neznašanlivosti a fanatizmu. Neurotické poruchy tohto veku majú spoločné to, že chcú uchovať psychológiu mladosti cez prah štyridsiatky. Niekdajšie problémy súvisiace z vyprostenia sa z detstva sa opakujú v neschopnosti zriecť sa mladosti. Krčovite sa obzerá naspäť, pretože výhľad do budúcnosti sa javí ako neznesiteľný. Príčinou týchto obtiaží, prechodu, je hlboká a podivuhodná premena duše. Hodnoty i telo sa premieňajú vo svoj opak. Popoludnie života sa však nedá žiť podľa programu z dopoludnia života. Je nutné, aby si človek uvedomil nutnosť a potrebu obrátenia svojho záujmu do vnútra a začal sa vážne zaoberať svojim úplným bytostným Ja – skutočným centrom a základom osobnosti. Ak sa človeku nepodarí premeniť svoju dušu a transformovať ego a hodnoty v smere transcendencie, prichádza v starobe úzkosť a zúfalstvo. U starších ľudí vystupujú do popredia hypochondrie, skrbenie, pedantéria a lipnutie na minulosti. Ak proces integrácie a transcendencie ega prebehol úspešne, človek v starobe žije vo vnútornom mieri, spokojnosti a v hlbšom pochopení životného zmyslu.

Jung poukazuje na to, že človek by sa nestal sedemdesiatnikom a osemdesiatnikom, keby táto dlhovekosť nemala mať svoj zmysel a účel. Starí ľudia by sa mali stať opatrovateľmi a strážcami mystérií a zákonov a mala by sa v nich v prvom rade prejavovať kultúra ich národa. Obdobie staroby by malo byť vekom múdrosti a vízií. Neschopnosť starnúť je rovnako nezmyselná ako neschopnosť vyrásť z detských črievičiek. Ide o psychologickú zvrátenosť, ktorá vytvára z osobnosti psychologickú patológiu. Konštatuje, že starý človek, ktorý nedokáže načúvať tajomstvu potokov zurčiacich z vrcholov do údolia, je nerozumný, je to duchovná múmia, ktorá nie je nič iné ako strnulá minulosť. Stojí stranou svojho života a opakuje sa do omrzenia ako stroj. Vedome ide proti prírode.

Jung poukazuje na to, že cesta vpred je v tomto období nutne spojená s vierou, avšak viera sa pre mnoho ľudí v západnej kultúre stala takmer neprístupná. Cieľom staroby je smrť,

a preto je nutné k tomuto cieľu smerovať. Vzpierať sa smrti je nezdravé a abnormálne. Človek sa tým oberá o cieľ a náplň života tohto vekového obdobia. Zaoberanie sa duchovným životom a svetom, ktorý nastáva po fyzickej smrti a nadsvetkým cieľom, umožňuje človeku pokojne a normálne žiť aj vo vysokom veku, v starobe.

Jung hovorí, že viera a múdrosť, ktoré by mali byť základňou staroby sú v skutočnosti nie v pravom zmysle vierou a vedením, ale súhlasom nášho myslenia s praobrazmi nášho nevedomia, pretože práve tie sú podstatou, esenciou každej našej myšlienky, ktoré vedomie dokáže vytvoriť. Posledná štvrtina nášho života je podobne ako detstvo ponorené do nevedomého duševna, aj keď tieto dve obdobia majú kvalitatívne odlišný stav. Duša, psychológia človeka v pokročilej starobe sa v nevedomí napokon rozplynie. Vznikanie a zanikanie je ten samý proces. Zostup života rovnako ako jeho stúpanie a vrchol majú ten istý cieľ – dosiahnutie smrti. Zmysel existencie sa naplňuje v jeho konci. V prirodzenom stave sa o proces umierania stará nevedomie, zodpovedajúcim zameraním vedomia na umieranie. Ukončuje kontinuitu individuálneho vedomia a s veľkou pravdepodobnosťou ukotvuje človeka v kolektívnom vedomí, čím psychologicky jeho kontinuita života zostala zachovaná, i keď fyzická kontinuita bola ukončená smrťou.

Nadväzujúc na Junga R. Assagioli (1999, s. 41–63) pokladá úspešný prechod transformácie osobnosti v druhej polovici života za významný v zmysle jeho ďalšieho vývoja a dosiahnutia vnútornej vyrovnanosti. Hovorí, že súčasťou takejto úspešnej transformácie je poznanie hlbších aspektov vnútorných protikladov osobnosti človeka. Poukazuje na to, že v druhej polovici života sa pozornosť človeka zväčša upriamuje na dosiahnutie vnútorného kompromisného stavu, ktorý sa vyznačuje nájdením stredného bodu medzi dvoma koncami polarít osobnosti. Tento stav však nie je optimálny, pretože v sebe implikuje napätie týchto polarít, nenaplnenosť jednej ani druhej a tým neúplnosť osobnosti. Podľa Assagioliho by človek mal skôr smerovať k získaniu rovnováhy a naplnenosti oboch polarít osobnosti prostredníctvom širšieho pochopenia a náhľadu, ktorý transcenduje polaritu našej osobnosti. Dosahuje sa to zhovievavým porozumením jednej i druhej

strany polarity a obsiahnutím oboch krajných bodov i stredného bodu. Zásadnou požiadavkou je vyhnúť sa identifikácii s niektorými alebo oboma protikladnými pólmi. Namiesto toho by sme mali podľa Assagioliho kontrolovať, riadiť a premieňať ich energiu z vyššieho centra uvedomenia. Z toho pokročilejšieho hľadiska môže človek porozumieť drámam a krízovým stavom, v ktorých sa nachádza tým, že sa identifikuje s jednou so strán polarít, čo mu zároveň paradoxne pomáha oslobodiť sa z takejto identifikácie.

Podobne ako predchádzajúci autori aj K. Wilber (1982) sa domnieva, že človek by sa mal v druhej polovici života sústrediť na dosiahnutie existencionalnej a spirituálnej transformácie, ktorá mu môžu pomôcť porozumieť otázkam života a smrti, a tak úspešne zvládnuť blížiaci sa odchod z fyzickej existencie. Hovorí, že hlavným predpokladom takejto transformácie je prijatie zodpovednosti za seba samého a intenzívna kontemplatívna prax. Wilber rozlišuje dva druhy spirituálnej premeny: translatívnu a transformatívnu.

Translatívna spiritualita slúži k zmiernovaniu inherentného duševného utrpenia, k zabezpečeniu pocitu bezpečia, útechy a ochrany „vyššieho princípu“, opevneniu pocitu ja a tým v podstate osobnostný vývin ako aj hlbšiu transformáciu človeka spomaľuje a zastavuje.

Transformatívna spiritualita naopak podnecuje človeka k postupu do hlbších vývinových štádií, k hlbšej a ucelenej premene človeka. Oslobodzuje Ja od prežívania ilúzie oddelenosti od celku – duchovna a vedie k splynutiu jeho vedomia s týmto vyšším tzv. duchovným celkom. Tým, že človek neprežíva rozdelenie Ja od ostatného bytia – teda transformoval toto rozdelenie, umožňuje mu zároveň zbaviť sa pocitu ťažoby a strachu pred blížiacim sa koncom, ako aj pocitu ničoty života.

O. Wikstrom (1998) hovorí, že v staršom veku sú ľudia prirodzenejšie prístupnejší k duchovnému otvoreniu sa a skúsenostiam. Vysvetľuje to tým, že ich ego už nie je natoľko dominantné, pretože už zväčša naplnilo svoje predstavy a potreby, a preto sa môže otvárať hlbším – duchovným rovinám osobnosti. Tieto duchovné roviny majú potom tendenciu prevziať iniciatívu v smerovaní človeka a jeho vedení, čo mu umožňuje pokorne sa učiť prijímať pochmurné i ťažké zážitky a chápať ich ako vyššiu, duchovnú vôľu. Nemoc tak ako aj zdra-

vie zmysluplne začleňuje do jedného prirodzeného celku.

Teória spirituálnej inteligencie

Psychospirituálnej transformácii osobnosti vedy o človeku v minulosti nevenovali náležitú pozornosť. Až v posledných desaťročí výskumy najmä v oblasti vedomia, transpersonálnej psychológie, kvantovej fyziky či neurológie nám otvorili nový pohľad na spiritualitu ako významný zdroj poznania a rozvoja osobnosti. K tomuto novému pohľadu prispeli svojou koncepciou spirituálnej inteligencie aj D. Zohar a I. Marshall.

Títo autori poukazujú na doložené neurobiologické ekvivalenty v štruktúre a činnosti mozgu, ktoré by mohli byť biologickým jadrom spirituálnej inteligencie. Začiatkom deväťdesiatych rokov neurológ V. S. Ramachandran (1998) a neuropsychológ M. Persinger zistili, že pri skenovaní nervových spojoch spánkového laloku pozitronovou emisnou tomografiou vyvolali ich aktivitu kedykoľvek vtedy, keď boli skúmané osoby vystavené diskusii o duchovných alebo náboženských tém. Neurológ W. Singer (1995, s. 555–586) následne zistil, že v mozgu existuje nervový proces synchrónnych neurónových oscilácií, ktorý sa venuje zjednocovaniu a vyhodnocovaniu našich skúseností. Tieto Singerové práce o spánkovom a bdelom vedomí a väzovaniu kognitívnych udalostí v mozgu neskôr potvrdil a rozvinul R. Llinas zdokonalenou technológiou MEG (magnetoencefalografia). Do Singerovho objavu sa vedelo len o dvoch druhoch procesu, procese sériových neurónových spojoch, ktoré sú základom našej racionálnej inteligencie, a procese neurónovej siete – ide o náhodne spájanie neurónov do masívnych zväzkov, čo je biologickým základom pre našu emocionálnu inteligenciu. Zohar a Marshall sa domnievajú, že tieto Singerové práce o zjednocujúcich neurónových osciláciách sú náznakom tretieho druhu myslenia – zjednocujúceho myslenia, čo by mohlo zodpovedať tretiemu druhu inteligencie – duchovnej inteligencii. Problém neurónovej väzby je v tom, že mnoho neurónov v ľudskom mozgu je spojených buď v sériových reťazcoch a obvodoch, alebo v neurónových sieťach. Neexistuje ale typ spojenia neurónov, ktorý by vzájomne prepojoval všetky neuróny v mozgu alebo dokonca všetky neurónové reťazce a moduly. K takému-

to spájaniu však musí dochádzať, pretože naše vnímanie a myslenie je celostné, čo by len pri sériových a sieťových neurónových spojeniach nebolo možné. Danú záhadu zdá sa vyriešiť výskumný tím pod vedením Singera a Graya, ktorí zistili, že pri celostnom vnímaní alebo myslení oscilujú neuróny v každej vymedzenej časti mozgu na spoločnej frekvencii niekde medzi 35 až 45 hertzov. Tieto výsledky sú totožné s neurologickými štúdiami ľudí v meditačnom stave, kedy tieto osoby vykazujú nárast koherentných vln na niekoľkých frekvenciách, vrátane 40 hertzov, vo veľkých oblastiach mozgu. Je známe, že hlboko meditujúci ľudia konštatujú, že v tých hlbokých meditačných stavoch zažívajú obzvlášť hlboké vhľady do skutočnosti, problémov a podobne. Zohar a Marshall tieto skutočnosti vysvetľujú ako dobré dôkazy o tom, že synchronné neurónové oscilácie o frekvencii 40 hertzov:

- sprostredkujú vedomé spracovanie informácií medzi sériovými a paralelnými neurónovými systémami v mozgu a umožňujú ich špecifický typ koordinácie (vlastný duchovnej inteligencii),
- sú najpravdepodobnejším nervovým základom samotného vedomia a vedomia všetkých zjednocujúcich skúseností, vrátane vnímania predmetov a významov a schopnosti vyhodnocovať či prehodnocovať našu skúsenosť,
- sú nervovým základom pre jednotiacu inteligenciu vyššieho radu – duchovnú inteligenciu.

Na skutočnosť spirituálnej inteligencie poukazuje aj Bertrand Russel (1927), ktorý konštatuje, že základnou vlastnosťou hmoty je okrem hmotnosti, polohy, náboja a spinu tiež niečo ako proto-vedomie. Proto-vedomie je potom prirodzenou časťou základných fyzikálnych zákonov univerza a je tu prítomné od počiatku času. Všetko, čo existuje, má proto-vedomie. Podobný názor zastáva biológ Julian Huxley (1957), ktorý hovorí, že skutočnosť sa skladá, ako to vyložil Whitehead, z udalostí. Udalosti nazerané z vonku sú hmota a udalosti nazerané z vnútra je myseľ. Jung dedukuje, že keďže psyché a hmota sú obsiahnuté v jednom a tom istom svete a naviac sú vo vzájomnom nepretržitom kontakte, vyplýva z toho, že je veľmi pravdepodobné, že psyché a hmota sú dva rôzne aspekty

jednej a tej istej veci. V posledných desaťročiach sa vynárajú úvahy o tom, či má vedomie a mozog kvantový rozmer, podobne ako je definované univerzum kvantovou teóriou. Istá zvláštna trieda kvantových štruktúr: Bose-Einsteinov kondezát, má vlastnosť krajného kvantového holizmu (napr. laserové zväzky, supravodiče a pod.). Znamená to, že početné jednotlivé časti kvantového systému sú tak plne integrované, že sa správajú ako jediný a jednotný celok. Zohar a Marshall uvádzajú, že ak by bolo možné nájsť kvantovú štruktúru tohto typu v mozgu, umožňovalo by to, aby obrovský počet a možno aj všetky jednotlivé neuróny sa správali natoľko synchronne, že by pôsobili ako jeden jediný neurón. To by potom vysvetlilo zvláštnu jednotu vedomia (Marshall). Spolupracovník A. Einsteina, fyzik D. Bohm o takejto možnosti uvažuje, pozoroval, že existuje tesná analógia medzi kvantovými procesmi, našimi skúsenosťami a myšlienkovými procesmi. M. Green z Newyorskej univerzity navrhol možnosť, že aktivita v iontových kanáloch nervovej membrány, ktoré vybudzujú elektrické oscilácie v neurónoch, je spúšťaná „kvantovým tunelovaním“. Táto skutočnosť by potom mohla v mozgu produkovať kvantovú koherenciu. To by mohlo viesť k záveru, že koherentné oscilácie vo vonkajšej vrstve kortexu sú pre vedomie nevyhnutné.

Zaujímavý objav uskutočnil M. Persinger. Umelo stimuloval spánkové laloky magnetickými poľami, čo vyvolávalo u skúmaných osobách rôzne druhy mystických skúseností, skúsenosti s opustením tela, zážitky z minulých životov, zážitky s UFO a podobné mimoriadne transpersonálne a duchovné zážitky. P. Wrightová (1995, s. 50–55) z massachusettského inštitútu zistila podobné spojenia medzi zvýšenou aktivitou spánkového laloku a tzv. šamanistickými skúsenosťami. Ide o cestovanie duše šamana do priestorovo a časovo vzdialených oblastí, v ktorých sa spája s duchmi zomrelých i živých za účelom rady pre liečenie chorého. Rytmické bubnovanie, ktoré pritom šamani používajú a ktoré sa používa aj pri iných duchovných rituáloch, ako zistila Wrightová stimulujú spánkové laloky a pridružené oblasti limbického systému. Profesor Ramachandran a jeho kolegovia, ktorí zistili, že pri evokovaní výrazne duchovných a náboženských tém skúmaným osobám sa výrazne zvýši aktivita ich spánkových lalokov a že

podobnú aktivitu vykazujú aj ľudia s epileptickými záchvatmi, ktorí majú pritom duchovné zážitky, dospeli k záveru, že v spánkových lalokoch mozgu sa možno nachádza aparát, ktorý sa venuje spiritualite. Spiritualita je tak možno pevne zabudovaná v našom mozgu. Persinger, Ramachandram, ale i iní sa domnievajú, že uvádzané duchovné centrum v mozgu sa vyvinulo, aby splnilo nejakú vývinovú úlohu. Zohar a Marshall sa domnievajú, že toto duchovné mozgové centrum je dôležitou súčasťou našej rozsiahlej duchovnej inteligencie a aktivita spánkových lalokov je prirodzenou cestou, ako umožniť mozgu účasť na hlbšom poznaní nás samotných a univerza. Konštatujú, že pri redukcionistickom pohľade, keď budeme analyzovať jednotlivé uvedené výskumy a objavy izolovane, bez ich vzájomného prepojenia a determinácie, môžeme dospieť aj k hypotéze, že objavenie spánkového laloku, ktorý vyvoláva duchovné zážitky, svedčí o tom, že spirituálne skúsenosti sú vedľajším produktom činnosti mozgu (spánkových lalokov a limbického systému). Psychológ W. James takýto redukcionistický záver nazýva prostoduchosťou tých, ktorí nedokážu odlíšiť dve významné a úplne odlišné otázky: Aká je biologická podstata a vznik duchovnej skúsenosti? A čo je jej zmyslom a významom? Zohar a Marshall uvádzajú príklad, že vedci môžu vyvolať simulované „vizuálne zážitky“ stimuláciou optického kortexu, ale to nedokazuje, že videnie samo je len halucinácia. Ak máme plne posúdiť rolu mozgového duchovného centra, ktoré vytvára či sprostredkováva duchovné skúsenosti, musíme podrobne skúmať tieto skúsenosti spolu so šialenstvom a chorobami, s ktorými sa často združujú. Skúmať musíme aj ich pozitívnu rolu pri riešení problémov, v morálnej predstavivosti a tvorivosti (Zahar, 2000, s. 91–92).

M Jackson (1991) z Oxfordskej univerzity skúmal duchovné zážitky zdravých ľudí a duševne chorých. Zistil, že napriek tomu, že tu existujú isté podobnosti, psychotickí pacienti sú v prejavoch a v obsahoch ďaleko negatívnejší, nepokojnejší a bizardnejší. Ďaleko častejšie sú svojou neobvyklou skúsenosťou prekonaný natoľko, že stratia na veľmi dlhú dobu účinný kontakt s bežnou skúsenosťou a na rozdiel od zdravých ľudí majú psychotici problém integrovať svoje duchovné skúsenosti do bežného života a je pre nich tiež ťažké ich trvalo a pozitívne využiť. W. James zistil, že osoby

ponorené do duchovného života majú pohotovejší prístup k obsahu svojho nevedomia. Mystici majú mimoriadny pohyblivý prah vnímania a aj malá odchýlka od normálnych podmienok spôsobí, že sa môžu vynoriť ich latentné či podprahové schopnosti. Tento pohyblivý prah môže z človeka urobiť génia, námesačníka alebo svätca. Psychologické výskumy zo 70. rokov potvrdili Jamesove objavy. Zistili, že existujú ľudia so schizoidným a schizotýmym typom osobnosti. Podľa Profesora Gordona Claridga (1997) z Oxfordskej univerzity vykazuje 60 až 70 % dospeléj populácie schizotýmne rysy. Z nich iba asi jedno percento je diagnostikované ako klinicky schizofrenické a podobné percento ako maniodepresívne. Schizotýmnosť dáva človeku evidentnú výhodu do života a prejavuje sa v rôznej miere týmito rysmi: magická predstavivosť, krajná nesústreďenosť (sklon k rozptýlenosti), sklon k fantáziám a dennému sneniu, uvoľnenie myslenia, impulzivnosť a nonkonformita, neobvyklé skúsenosti, introverzia, znížená sociálna anhedónia (neschopnosť vnímať potešenie) a nerozhodnosť. J. Brod (1997) pri podrobnom skúmaní zistil, že schizotýmne vlastnosti môžu byť prospešné k rozvoju osobnosti a tvorivosti. Napríklad schizotýmna uvoľnenosť myslenia súvisí s výbornými výsledkami v testoch na plynulosť, pružnosť myslenia a originálnosť. Sklon k magickému mysleniu, fantáziám a dennému sneniu má vysokú koreláciu s predstavivosťou, abstraktným myslením a originálnym riešením problémov. Tendencia k ľahkému rozptýleniu môže byť rušivá, ale môže tiež viesť k pozornosti voči širšiemu okruhu vecí. Nerozhodnosť má súvislosť so schopnosťou vidieť výhody mnohých odlišných možností či riešení súčasne. A podobne. G. Claridg, D. Zohar a I. Marshall poukazujú na fakt, že mnoho géniov malo nielen vysoké skóre schizotýmnych rysov, ale aj prechodné schizofrenické epizódy, ktoré pravdepodobne súvisia s ich mimoriadnosťou, so špecifickým usporiadaním a premenou ich psychických a duchovných procesov v osobnosti.

Diskusia

Psychospirituálna transformácia osobnosti je v kontexte nových poznatkov významným faktorom rozvoja osobnosti a dosiahnutia vnútornej integrity. Zdá sa, že na význame stúpa hlav-

ne v druhej polovici nášho života, kedy sa prirodzene premieňa naša osobnosť, hodnoty a životné ciele. Premena duše, ako hovorí Jung, umožňuje človeku zamerať svoju pozornosť na vnútorný svet a odhaliť hlbší zmysel svojho života ako aj života vo všeobecnosti. V súvislosti s touto transformáciou poukazujú odborníci na to, že sa človeku vynárajú nové schopnosti, ktoré boli predtým skryté a latentné. Predovšetkým ide o intuitívne schopnosti, schopnosti mimozmyslového vnímania, rozšíreného vedomia, mystických zážitkov, extrasenzorických schopností a schopností chápať vnútorným, spirituálnym vhlľadom. Všetky tieto mimoriadne psychické fenomény zostávajú vede z veľkej miery nepoznané, ale aj ignorované. Je to spôsobené pretrvávajúcou nedôverou západnej vedy vo vnútorný svet človeka ako aj pretrvávajúcim presvedčením o hmotnej podstate sveta a vesmíru, ktorý veda môže skôr či neskôr úplne rozlúštiť a spoznať. Moderná kvantová fyzika však preukázala, že takýto predpoklad je nielen nereálny, ale aj chybný. Kvantový fyzik David Darling konštatuje, že v zhode s vedeckým kánonom sa zážitky ľudí začali pokladať za podradnejšiu skutočnosť než „vonkajšie“ udalosti. Kvantová mechanika však teraz tvrdí, že s touto podvojnou už nemôžeme vystačiť. Prchavé častice, ktoré sa zjavujú pri laboratórnych experimentoch, vďaka za svoju krátku existenciu bádateľom, ktorí ich pozorujú. Častice nie sú tam vždy a nečakajú, aby si ich niekto všimol. Sú vyprovokované do jestvovania z pološera kvantovej ríše, kde nič nie je pevné ani definované. Hranica medzi subjektom a objektom sa stala rozmazanou“ (Darling, 1997, s. 14–15). Einstein vysvetľuje, že to, čo na nás pôsobí ako hmota, je akousi formou „zamrznutej energie“. Čiastočky hmoty sú uzly energie alebo poruchami v dokonalom elektromagnetickom poli. Toto pole, hovorí Einstein, je jediná realita. Kvantový fyzik G. F. Chew (1968, s. 762–765) tvrdí, že prírodu nie je možné redukovať na základnú entitu. Hovorí, že každá časť obsahuje všetky ostatné časti a subatomárne častice majú relativistický koncept, pretože pri ich vysokých rýchlostiach sa priestor a čas zlievajú do viacrozmerného kontinua.

Moderná veda teda, zdá sa, bude musieť prehodnotiť nielen svoju nedôveru vo vnútorný

svet človeka a transcendentné zážitky ľudí, ale aj niektoré svoje paradigmy. Takéto prehodnotenie otvorí cestu k nezaujatej, otvorenej odbornej diskusii o podstate života, spirituality a predovšetkým výskumu tejto asi najdôležitejšej oblasti pre človeka.

LITERATURA

- ASSAGIOLI, R.: *Seberealizace a psychické poruchy*. In: Gof, S.-Grofová Ch. (eds.): *Krise duchovního vývoje*. Praha: Chvojko nakladatelství, 1999. s. 41–63.
- BROD, J. H.: *Creativity and Schizotypy*. In: Claridge, G. (eds.): *Schizotypy*. Oxford University Press, Oxford, 1997.
- CLARIDGE, G. ed.: *Schizotypy*. Oxford: Oxford University Press, 1997.
- HUXLEY, J.: *Religion Without Revelation*. New York: New American Library, 1957.
- DARLING, D.: *Hľadanie duše*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1997.
- FLEISCHMANN, O., WEDLICHOVÁ, I.: K některým problémům prevence sociálně patologických jevů mladé generace. Problémové skupiny a rozvoj regionu. In: *Sborník z mezinárodní konference Ústí nad Labem: FSE UJEP*, 2003, s. 13–18.
- CHEW, G. F.: „Bootstrap: A Scientific Idea?“ *Science*, 161, 1968, s. 762–765.
- JACKSON, M.: *A study of the Relationship Between Spiritual and Psychotic Experience*. Oxford university, 1991.
- KNAUSOVÁ I.: In: Goldmann, R. a kol.: *Vybrané kapitoly ze sociálních disciplín*. Olomouc: UP, 2006. 3. vyd. s. 131.
- MARSHALL, I. N.: *Consciousness and Bose-Einstein Condensates*. *New Ideas in Psychology* 7, č. 1, s. 78–83.
- PERSINGER, M. A.: *Feelings of past Lives as Expected Perturbations Within the Neurocognitive Processes That Generate the Sense of Self: Contributions from Limbic Lability and Vectorial Hemisphericity*. *Perceptual and Motor Skills* 83, 3 Pt. 2, s. 1107–21, 12/1996.
- RAMACHANDRAN, V. S., BLAKESLEE, S.: *Phantoms in the Brain*. London: Fourth Estate, 1998.
- RUSSEL, B.: *The Analysis of Matter*. London: Kegan Paul, 1927.
- SAWICKI, S., HOLKOVIČ, E.: *Psychologicko-spirituálne a filozoficko-edukačné aspekty osobnosti*. Bratislava: STU, 2006.
- SINGER, W., CRAY, C. M.: *Visual Feature Intergation and the Temporal Correlation Hypothesis*. *Annual Reviews of Neuroscience* 18, 1995, s. 555–586.
- WIKSTROM, O.: In: Holm, N. G.: *Úvod do psychologie náboženství*. Praha: Portál, 1998.
- WILBER, K. (eds.): *The Holographic Paradigm and other Paradoxes*. Boulder: New Science Library, 1982.
- WRIGHT, P. A.: *The Interconnectivity of Mind, Brain and Behavior in Altered States of Consciousness: Focus on Shamanism*. *Alternative Therapies* 1, č. 3, s. 50–55, 1995.
- ZOHAR, D. –MARSHALL, I.: *Spiritual Intelligence*. Bloomsbury: The Ultimate Intelligence, 2000, s. 91–92.

Silvester Sawicki a Ľubomír Holkovič
silvik@azet.sk